

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2022. gada 29. novembrī

Satversmes tiesas 3. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Gunārs Kusiņš, tiesneses Anita Rodiņa un Jautrīte Briede,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto ārvalstīs reģistrētā komersanta FORTRESS FINANCE INC. (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 197/2022),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt Kriminālprocesa likuma 124. panta sesto daļu un 126. panta 3.¹ daļu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 92. panta pirmajam un otrajam teikumam, kā arī attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju par spēkā neesošu no 2020. gada 30. maija.

2. Kriminālprocesa likuma 124. panta sestā daļa noteic, ka kriminālprocesā un procesā par noziedzīgi iegūtu mantu pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā ir pamats atzīt, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 126. panta 3.¹ daļu, ja kriminālprocesā iesaistītā persona apgalvo, ka manta nav uzskatāma par noziedzīgi iegūtu, pienākums pierādīt attiecīgās mantas izcelsmes likumību ir šai personai. Ja persona

noteiktā termiņā nesniedz ticamas ziņas par mantas izcelsmes likumību, šai personai tiek liegta iespēja saņemt atlīdzību par kaitējumu, kas tai nodarīts saistībā ar kriminālprocesā noteiktajiem ierobežojumiem rīkoties ar šo mantu.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punkts noteic: izskatot pieteikumu, Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Pieteikuma iesniedzējs jau iepriekš ir vērsies Satversmes tiesā, lūdzot izvērtēt Kriminālprocesa likuma 124. panta sestās un septītās daļas, 125. panta trešās daļas un 126. panta 3.¹ daļas atbilstību Satversmes 1. pantam un 90. pantam, 92. panta pirmajam un otrajam teikumam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam (ieteikums Nr. 146/2022). Izskatot minēto pieteikumu, Satversmes tiesas 2. kolēģija 2022. gada 2. septembrī nolēma atteikties ierosināt lietu, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu un sesto daļu.

Izskatāmajā pieteikumā ir mainīta argumentu struktūra, kā arī ietverti jauni apsvērumi par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam, 92. panta pirmajam un otrajam teikumam. Tāpat tajā ir precizēts prasījums, proti, Pieteikuma iesniedzējs vairs nelūdz izvērtēt Kriminālprocesa likuma 124. panta septītās daļas un 125. panta trešās daļas satversmību, kā arī apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 90. pantam. Izskatāmais pieteikums ir arī papildināts ar jaunu prasījumu par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam

teikumam. Līdz ar to pieteikuma juridiskais pamatojums ir mainījies pēc būtības un kolēģijai no jauna jāvērtē tā atbilstība Satversmes tiesas likumā noteiktajām prasībām.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka procesa virzītājs uzsāka un nodeva tiesai procesu par noziedzīgi iegūtu mantu. Ar pirmās instances tiesas lēmumu process tika izbeigts. Apelācijas instances tiesa apmierināja procesa virzītāja sūdzību un atcēla pirmās instances tiesas lēmumu, Pieteikuma iesniedzēja finanšu līdzekļus atzīstot par noziedzīgi iegūtiem un konfiscējot tos.

Pēc pieteikuma iesniedzēja ieskata, apstrīdētās normas nenodrošina tam Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam atbilstošas tiesības uz taisnīgu tiesas procesu. Proti, apstrīdētajās normās esot iekļauta prezumpcija par mantas noziedzīgu izcelsmi, savukārt Pieteikuma iesniedzējam esot uzlikts nesamērīgs pienākums šo prezumpciju atspēkot. Tas nonākot pretrunā arī ar Satversmes 92. panta otrajā teikumā ietvertās nevainīguma prezumpcijas būtību un mērķi. Turklāt apstrīdētās normas pieļaujot vienādu attieksmi pret atšķirīgos apstākļos esošām personām, un tādēļ esot aizskartas arī Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertās pamattiesības.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu pieteikumu var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka situācijā, kad tiesību norma paredz aizliegumu kādu nolēmumu pārsūdzēt tiesā, personai nav citu iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem (*sk. Satversmes tiesas 2014. gada 10. jūnija sprieduma lietā Nr. 2013-18-01 9. punktu*).

Ņemot vērā, ka apelācijas instances tiesas lēmums, ar kuru Pieteikuma iesniedzēja finanšu līdzekļi tika atzīti par noziedzīgi iegūtiem un konfiscēti, nav pārsūdzams, vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi Pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizsardzībai nepastāv.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otro teikumu, ja nav iespēju Satversmē ietvertās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

Konkrētajā gadījumā termiņš pieteikuma iesniegšanai skaitāms no 2022. gada 30. maija, kad stājās spēkā apelācijas instances tiesas lēmums par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu un tās konfiskāciju valsts labā. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2022. gada 30. oktobrī. Tātad minētais termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

8. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai. Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu arī tad, ja konstitucionālajā sūdzībā ietvertais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

8.1. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 1. pantam. Tomēr pieteikumā norādītie apsvērumi par Satversmes 1. pantā ietvertā taisnīguma principa iespējamo pārkāpumu sniegti, pamatojot apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam. Pieteikumā nav norādīti citi argumenti, kas pamatotu šo normu iespējamo neatbilstību tieši Satversmes 1. pantam. Savukārt prasījums izvērtēt

apstrīdēto normu atbilstību tiesiskuma principam ir vērtējams, pārbaudot to atbilstību Satversmes 92. pantam.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktajām prasībām.

8.2. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertajam tiesiskās vienlīdzības principam.

Izvērtējot, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesai jānoskaidro: 1) vai un kuras personas (personu grupas) ir salīdzināmas un vai tās atrodas vienādos vai atšķirīgos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu attieksmi pret atšķirīgos apstākļos esošām personām vai arī atšķirīgu attieksmi pret vienādos apstākļos esošām personām; 3) vai šāda attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2020-14-01 8. punktu*).

Satversmes tiesa ir atzinusi: lai noteiktu, vai un kuras personu grupas atrodas pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, nepieciešams atrast galveno šīs grupas vienojošo pazīmi (*sal. sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 10. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-36-01 11. punktu*). Turklāt Satversmes tiesai ir jāizvērtē arī tas, vai nepastāv kādi būtiski apsvērumi, kas norāda, ka šādas personu grupas neatrodas savstarpēji salīdzināmos apstākļos (*sal. sk. Satversmes tiesas 2013. gada 9. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2012-14-03 17.2. punktu*).

Pieteikumā ir norādīts, ka izskatāmajā gadījumā salīdzināmās personu grupas veido: 1) ar mantu saistītā persona, kurai kriminālprocesā nav noteikts personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, statuss un kuras manta tiek konfiscēta atsevišķā procesā par noziedzīgi iegūtu mantu; 2) persona, kurai kriminālprocesā noteikts personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, statuss un kuras manta tiek konfiscēta vispārējā kārtībā. Minētās personu grupas atrodas atšķirīgos apstākļos, taču apstrīdētā norma nosakot vienādu pierādīšanas standartu. Tomēr pieteikumā nav apsvērts, vai nepastāv kādi būtiski argumenti, kas liedz šīs grupas vispār salīdzināt. Satversmes tiesas judikatūrā vairākkārt atzīts: savstarpēji

salīdzinot dažādu tiesvedības procesu tiesisko regulējumu, neapšaubāmi būtu iespējams atrast vairākas visiem procesiem kopīgas pazīmes. Tomēr starp šiem procesiem pastāv arī objektīvas atšķirības un šo procesu kopīgās pazīmes nevarētu kalpot par pamatu prasībai procesus pilnībā vienādot (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 17. punktu un 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 27.2. punktu*). Satversmes tiesa iepriekš ir atzinusi, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu ir izņēmums no mantisko jautājumu risināšanas kārtības pamata kriminālprocesā, šādam procesam var būt atšķirīgi noteikumi, kas vērsti uz ātru un efektīvu tā mērķa sasniegšanu. Ņemot vērā procesa par noziedzīgi iegūtu mantu atšķirīgo būtību un mērķi, nav pamata šos procesus salīdzināt (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-10-01 20.2. punktu*). Tādējādi pieteikumā nav juridiski pamatots, vai pieteikumā norādītās personu grupas ir salīdzināmas.

Līdz ar to pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

9. Savukārt attiecībā uz apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam pieteikumā ir izklāstīti lietas faktiskie apstākļi un sniegts juridiskais pamatojums. Pieteikumam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Pieteikums šajā daļā atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 3. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu “Par Kriminālprocesa likuma 124. panta sestās daļas un 126. panta 3.¹ daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam” pēc ārvalstīs reģistrētā komersanta FORTRESS FINANCE INC. pieteikuma (pieteikums Nr. 197/2022).

2. Ņemot vērā, ka Satversmes tiesā citā lietā jau ir saņemts institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimas – atbildes raksts citstarp par Kriminālprocesa likuma 124. panta sestās daļas un 126. panta 3.¹ daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam, uzaicināt Saeimu līdz 2023. gada 30. janvārim iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu tādā gadījumā, ja tai norādāmi kādi papildu apsvērumi.

3. Atteikties ierosināt lietu par Kriminālprocesa likuma 124. panta sestās daļas un 126. panta 3.¹ daļas atbilstību Satversmes 1. pantam un 91. panta pirmajam teikumam.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Gunārs Kusiņš